

การมีส่วนร่วมของชุมชนกับการพัฒนา: กรณีศึกษาองค์กรสอนดนตรีในชุมชนแออัด เขตคลองเตย จังหวัดกรุงเทพมหานคร*

The participation of music organizations on community development project: a case of Khlongtoey

Received: October 30, 2018

Revised: February 20, 2019

Accepted: February 25, 2019

พงษ์เทพ จิตดวงเปรม (Pongthep Jitduangprem)**

กาญจน์ภา พงศ์พนรัตน์ (Kannapa Pongponrat)***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศึกษาปรัชญาและการจัดการขององค์กรสอนดนตรีในชุมชนแออัด เขตคลองเตย จังหวัดกรุงเทพมหานครที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมทางสังคมจำนวนสามองค์กร ได้แก่ โรงเรียนสอนดนตรีเอมมานูเอล กลุ่มมิวสิก แชริ่ง และคลองเตยมิวสิกโปรแกรม โดยศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา มีวิธีการเก็บข้อมูลจากการทบทวนเอกสาร ผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเฉพาะเจาะจงที่เกี่ยวข้องกับองค์กรมาตลอดระยะเวลาเท่ากับหรือมากกว่า 3 ปี โดยมีเด็กและเยาวชนช่วงอายุ 10 – 20 ปีที่เข้าร่วมเรียนในองค์กร จำนวน 3 คน ผู้ปกครองของเยาวชน จำนวน 2 คน ผู้นำองค์กร และครูผู้แทนจากองค์กร จำนวน 2 คน และผู้นำชุมชนแออัดในพื้นที่ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมจากองค์กรสอนดนตรีในชุมชนแออัดส่งผลต่อเยาวชน ผู้ปกครอง ครูในองค์กร ผู้คนทั้งภายใน และภายนอกชุมชนซึ่งแสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมขององค์กรสอนดนตรีในชุมชนแออัดในขณะเดียวกันก่อให้เกิดทุนทางสังคมระหว่างองค์กร เยาวชน ผู้ปกครอง ผู้คนทั้งภายในและภายนอกชุมชน เนื่องจากวิธีการจัดการในองค์กรส่วนใหญ่มาจากกระบวนการพูดคุยร่วมกันเพื่อวางแผน ประสานงาน และแก้ปัญหาตามหลักการมีส่วนร่วมทางสังคม แต่กระนั้นปัญหาขององค์กรด้านดนตรีภาคประชาชน เช่น การขาดแคลนบุคลากร งบประมาณ และการจัดการองค์ความรู้ยังคงเป็นปัญหาขององค์กรในปัจจุบัน

คำสำคัญ : ชุมชนแออัด การมีส่วนร่วม องค์กรสอนดนตรีภาคประชาชน

* เพื่อนำเสนอส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ) วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

** นักศึกษาในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ) วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Student in Ph.D. (Integrated Science), College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University.,
ghoboshov.music@gmail.com, 081-458-3097

*** อาจารย์ ดร. ประจักษ์วิทยาลักษณ์วัฒธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)
Dr., College of Innovation, Thammasat University (Thesis Advisor), Kannapap@hotmail.com, 097-191-9655

Abstract

This paper aims to study philosophy and management with participation concept in three teaching music organizations in crowded community include Immanuel Music School, Music Sharing, and Khlongtoey Music Program (Playing for Change). The paper studies about the method was descriptive research that analyzed from literature review, in-depth interview, and participation in observation. The participants has been in the organization more than three years include three students between 10-20 years old, their parents, an organization's leader and a volunteer's teacher and a community leader. The study found that the activities from the teaching music organizations in the crowded community affects to youth, parents, volunteer teachers in organizations and people both inside and outside community and cause to participate in the activities of the teaching music organizations in the crowded community. In addition, these make the development of the potential of youth to play music, gain the good attitude and life skill. Meanwhile, these because the social capital among youth, parents, volunteer teachers, and people in societies which contribute to community development because the management of organizations are mainly from the process of participation: talking together to plan, coordinate and solve the problem. However, these people's organization still confront with the problem of human resources, budget, and knowledge management which are still an issue today

Keywords: Crowded Community, Participation, People's Music Organizations

บทนำ

ปัญหาเด็กและเยาวชนในชุมชนแออัดในพื้นที่เขตคลองเตย จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเป็นปัจจัยหนึ่งที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และการเจริญเติบโตของเด็ก และเยาวชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนในชุมชนแออัดที่อาศัยกันอย่างหนาแน่น ทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้มีความเสี่ยงสูงที่จะถูกชักจูงไปในทิศทางที่ไม่เหมาะสมในสังคมได้ง่าย อีกทั้งปัจจัยด้านปัญหาทางสังคมและครอบครัวที่แตกต่างกันไม่เอื้ออำนวยให้เด็กและเยาวชนเจริญเติบโตไปเป็นกำลังทางสังคม เช่น ผู้ปกครองต้องทำงานอย่างหนักเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว ไม่มีเวลาเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด หรือบางคู่มีการหย่าร้างจึงละทิ้งบุตรหลาน ซึ่งทางสถิติในปีพุทธศักราช 2548 พบว่าอัตราการหย่าร้างในกรุงเทพมหานครสูงถึง 2.38 คู่ต่อประชากร 1,000 คน ส่งผลกระทบต่อเด็กทำให้บางรายขาดการสนับสนุนด้านการศึกษาต่อทำงานหาเลี้ยงชีพ ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมในการเล่าเรียน เยาวชนรู้เท่าไม่ถึงการณ์จึงติดตามพฤติกรรมจากตัวอย่างทางสังคมที่ไม่ดี รวมตัวกันตั้งกลุ่มที่มีกิจกรรมไม่เหมาะสมหรือหารายได้ด้วยวิธีการที่ไม่สุจริตและทวีความรุนแรงในการสร้างปัญหาให้แก่สังคมในหลายรูปแบบ เช่น การเสพยาเสพติด การติดเกม การลักเล็กขโมยน้อย การทะเลาะวิวาทจนนำไปสู่การก่ออาชญากรรม เป็นต้น แม้กระทั่งปัญหาเรื่องเพศศึกษาที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศ ก่อให้เกิดโรคทางเพศสัมพันธ์ หรือการมีบุตรก่อน

วัยอันควร หรือบางคนหนีออกจากบ้านกลายเป็นคนไร้บ้าน ละทิ้งการศึกษา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เยาวชนเติบโตอย่างยากลำบาก เนื่องจากต้องผ่านปัญหาทางสังคมที่มีความสลับซับซ้อน และสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย ขาดคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความเสี่ยงสูงที่จะรวมตัวกันดำเนินชีวิตไปในหนทางที่สร้างผลกระทบในแง่ลบให้แก่สังคมในภาพรวม (Scgbare, 1999, สมพงษ์ จิตระดับ, 2550, และอภัยุทธิ์ จันทรพา, 2552)

จากสาเหตุข้างต้น การสอนดนตรีในชุมชนแออัดจึงเกิดขึ้นแนวคิดเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นการนำความรู้ด้านดนตรีไปใช้ประกอบอาชีพ หรือประยุกต์ใช้ความรู้ที่เกิดจากดนตรี เช่น การเสริมทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านสังคม การทำงานอย่างมีส่วนร่วม ความอดทน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงสามารถใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือในการสร้างสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจที่ดีหรือแม้กระทั่งการใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดและเข้าถึงผู้คนในสังคมเพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถทางสังคมให้เด็กและเยาวชนในชุมชนมีศักยภาพที่สามารถพัฒนาตนเองเพื่อเข้าถึงเสรีภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ดังตัวอย่างของ กุสตาโว ดูดาเมล วาทยกรระดับโลกซึ่งได้รับโอกาสในการเรียนดนตรีอย่างจริงจังในชุมชนแออัด ประเทศเวเนซุเอลา (อองรี ปอมปิดอร์, 2556; Amartya Sen, 1999)

การใช้ดนตรีในการพัฒนาชุมชนแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงกับแนวคิดการมีส่วนร่วม (participation) ซึ่งเป็นคำที่เกิดขึ้นที่มีลักษณะเป็นกระบวนการร่วมกันระหว่างบุคคล และก่อให้เกิดการกระทำบางอย่างที่ส่งผลต่อสังคมนั้น ทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งสามารถนำไปสู่ความเท่าเทียมกันในสังคม (Schneider, 1999) อีกทั้งยังเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนในด้านสังคม (ภาสกร หอยสังข์ทอง, 2561) สามารถแบ่งออกได้ 4 มิติ ดังที่โคเฮน และอัพฮอฟฟ์ได้กล่าวไว้ (Cohen and Uphoff, 1977) ได้แก่ 1) การตัดสินใจร่วมกัน (Decision-making) 2) การดำเนินการร่วมกัน (Implementation) 3) การจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน (Benefits) 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล (Evaluation) ดังนั้นการศึกษาวิชาญนี้จึงจึงนำแนวคิดด้านประโยชน์ของดนตรีและการมีส่วนร่วมเข้ามาใช้ศึกษาขององค์กรสอนดนตรีในชุมชนแออัด

การวิจัยองค์กรสอนดนตรีในชุมชนแออัด เขตคลองเตย จังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่ใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาสังคมมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาขององค์กรสอนดนตรีในชุมชนแออัด เขตคลองเตย จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยนำเสนอผ่านแนวคิดการมีส่วนร่วมทางสังคมเพื่อให้ทราบถึงปรัชญา แนวคิด วิธีการเรียนการสอน การบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม ผลกระทบทางสังคมขององค์กร นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นปัญหาขององค์กรและแนวทางการแก้ไข นำไปสู่การจัดการองค์กรทางสังคมที่ใช้ดนตรีในการพัฒนาชุมชนอย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาปรัชญาและการจัดการขององค์กรสอนดนตรีในชุมชนแออัด เขตคลองเตย จังหวัดกรุงเทพมหานครที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมทางสังคม

วิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเฉพาะเจาะจง และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

เครื่องมือการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ โดยพัฒนาเครื่องมือกับอาจารย์ที่ปรึกษา และคัดกรองโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชุดที่ 2 สาขาสังคมศาสตร์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลจากการทบทวนเอกสาร สังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกเฉพาะเจาะจงไปที่กลุ่มเป้าหมายโดยตรงเพื่อให้ทราบถึงกระบวนการ และประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งยังสามารถพูดคุยสอบถามความคิดเห็นในลักษณะไม่เป็นทางการเพื่อให้ผู้มีวิจัยมีส่วนร่วมอย่างเป็นธรรมชาติมากที่สุด และมุ่งเน้นวัตถุประสงค์ในด้านการมีส่วนร่วมทางสังคมที่เกิดจากองค์กรสอนดนตรีในชุมชนแออัด ทั้งด้านปัจเจกบุคคล ชุมชน และสังคม รวมถึงประเด็นวัตถุประสงค์ด้านปรัชญา และการบริหารจัดการองค์กรสอนดนตรีในชุมชนแออัดโดยตรงกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรมาตลอดระยะเวลาเท่ากับหรือมากกว่า 3 ปี ในทั้งสามองค์กรมีจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ของแต่ละองค์กร โดยมีเด็กและเยาวชนช่วงอายุ 10 – 20 ปีที่เข้าร่วมเรียนในองค์กร จำนวน 3 คน ผู้ปกครองของเยาวชน จำนวน 2 คน ผู้นำองค์กร และครูผู้แทนจากองค์กร จำนวน 2 คน และผู้นำชุมชนแออัดในพื้นที่ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน จากองค์กรดังต่อไปนี้

- (1) โรงเรียนดนตรีเอมมานูเอล ดำเนินการสอนและทำกิจกรรม ณ ชุมชนร่วมใจสามัคคี
- (2) กลุ่มมิวสิก แชริง (Music Sharing) ดำเนินการสอนและทำกิจกรรม ณ ชุมชนโรงหมู
- (3) กลุ่มคลองเตยมิวสิกโปรแกรม (KTMP) ดำเนินการสอนและทำกิจกรรม ณ ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา

70 ไไร่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการบรรยายพรรณนา โดยตีความจากสิ่งที่ปรากฏจากการสัมภาษณ์ทั้งเรื่องราวในอดีตก่อนการเริ่มดำเนินการขององค์กร การดำเนินการในปัจจุบัน และการวางแผนเพื่อที่จะคาดหวังบางสิ่งในอนาคต และจำแนกข้อมูลเป็นชุดโดยมีหลักการมีส่วนร่วมเป็นกรอบความคิดหลัก โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

- (1) บันทึกข้อมูล และจัดระเบียบข้อมูล
- (2) การถอดรหัสข้อมูลจากการสำรวจเบื้องต้น การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และกรณีศึกษานำมาประกอบกัน ดังนี้

(2.1) การสำรวจเบื้องต้น ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพในลักษณะพื้นที่ สังคม วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมกับองค์กรเบื้องต้น

(2.2) การสังเกตการณ์ กิจกรรมดนตรีที่เกิดขึ้นในองค์กร และการตอบสนองของผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกระดับการมีส่วนร่วม วิเคราะห์การมีส่วนร่วม และผลกระทบทางสังคมโดยการสังเกตการณ์ที่ปรากฏเป็นที่ประจักษ์

(2.3) การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้มุมมองของการสร้างผลกระทบทางสังคมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการจัดการองค์กรตามกรอบแนวคิดของแมคคินซี เพื่อแสดงให้เห็นข้อมูลเบื้องต้นจากผู้ให้สัมภาษณ์

(2.4) กรณีศึกษา นำไปวิเคราะห์องค์กรแต่ละองค์กรที่มีการจัดการแตกต่างกัน มีปัญหาที่มีความหลากหลาย และกิจกรรมที่สามารถแบ่งปันซึ่งกันและกัน รวมถึงนำไปใช้วิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัยร่วมกับองค์กรภาคประชาชนที่ผู้วิจัยศึกษา

(3) นำมาจัดกลุ่มข้อมูลเพื่อสร้างประเด็นสำคัญ

(4) นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยสรุปจากข้อมูลที่ได้รับโดยการบรรยายพรรณนา (Narrative Approach) โดยตีความจากสิ่งที่ปรากฏจากการสัมภาษณ์ทั้งเรื่องราวในอดีตก่อนการเริ่มดำเนินการขององค์กร การดำเนินการในปัจจุบัน และการวางแผนเพื่อที่จะคาดหวังบางสิ่งในอนาคต และจำแนกข้อมูลเป็นชุดโดยมีหลักการวิเคราะห์ทางสังคมเป็นกรอบความคิดหลัก

(5) ตีความและให้ความหมายเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการจำแนกข้อมูลในแต่ละเหตุการณ์ที่ต่างกัน การพัฒนาขององค์กร รวมถึงชุดของแนวความคิดของแต่ละฝ่าย พร้อมกับการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ที่มีความแตกต่างด้านสถานที่ เวลา และบุคคล

(6) ตรวจสอบความถูกต้อง สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล นำไปสู่การสรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1) บริบทพื้นที่ขององค์กร

1.1) โรงเรียนดนตรีอิมมานูเอล (Emmanuel Music School) ตั้งอยู่บริเวณชุมชนร่วมใจสามัคคีในเขตคลองเตยซึ่งมีจำนวนประชากรในฐานข้อมูล 430 คน (สำนักงานเขตคลองเตย, 2561)เป็นองค์กรที่ใช้สถานที่ในคริสตจักรอิมมานูเอลลูเธอรันเป็นพื้นที่ทำกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรี ภายในโรงเรียนดนตรีอิมมานูเอลมีห้องแบ่งย่อยที่ใช้ในการเรียนการสอน และห้องเก็บเครื่องดนตรี ในชั้น หนึ่งถึงชั้นสอง ส่วนชั้นสามขึ้นไปเป็นสถานรับเลี้ยงเด็กของทางอิมมานูเอลสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนจนกระทั่งชั้นอนุบาล โรงเรียนดนตรีตั้งอยู่บริเวณซอยอุทัยฟาร์มบนถนนพระรามที่ 4 ซึ่งบรรจบกับถนนริมทางรถไฟสายเก่าปากน้ำ เขตคลองเตย ถนนแห่งนี้ถนนสองเลนที่แบ่งพื้นที่สองฝั่งที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ฝั่งหนึ่งเป็นโครงสร้างปูนแข็งแรงเรียงรายชิดติดกันเป็นลักษณะห้องแถว ส่วนอีกฝั่งหนึ่งบ้านเป็นโครงสร้างไม้ที่ไม่แข็งแรงเปื่อยเสียและคับแคบกว่ามาก รวมถึงไม่มีทางเท้าสำหรับคนเดินสัญจรเนื่องจากขอบถนนติดกับตัวบ้าน ซึ่งชุมชนหนึ่งในนั้นคือ ชุมชนร่วมใจสามัคคี บริเวณหลังชุมชนเป็นทางเดินเล็กๆ ริมคลองที่น้ำเน่าเสีย และมีขยะสะสมอยู่เป็นจำนวนมาก เส้นทางนี้ผู้คนในชุมชนใช้สัญจรข้ามไปอีกฝั่งซึ่งเป็นค่ายมวย แพลต และชุมชนคลองเตยหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่

1.2) มิวสิค แชร์ริง (Music Sharing) เป็นองค์กรที่ส่งต่อกระบวนการเรียนการสอนดนตรีไปทั่วพื้นที่ที่มีเด็กขาดโอกาสในประเทศไทย โดยมีพื้นที่ที่เรียกว่า “ออฟฟิศ” ซึ่งใช้เป็นสำนักงานสำหรับประชุม ห้องพัก ห้องซ้อม และห้องเรียนดนตรี ลักษณะเป็นบ้านเดี่ยวให้เช่า 2 ชั้น ในซอยสุขุมวิท 62 เขตพระโขนง จังหวัดกรุงเทพมหานคร (ณ วันที่ 25 เมษายน 2561) ซึ่งสามารถเดินทางเข้าไปในพื้นที่ชุมชนโรงหมู เขตคลองเตย ด้วยรถจักรยานยนต์หรือรถยนต์ ประมาณ 15 นาที ในขณะเดียวกันองค์กรพัฒนาพื้นที่โรงหมูเดิมใน

ชุมชนโรงหมู ซึ่งเป็นชุมชนแออัด จำนวนประชากรตามฐานข้อมูล 1,866 คน (สำนักงานเขตคลองเตย, 2561) บริเวณสำนักงานเขตคลองเตย แต่เดิมนั้นเป็นโรงฆ่าสัตว์ที่ถูกให้ย้ายออกไปเนื่องจากปัญหาด้านสาธารณสุข โดยปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่ขององค์กรในการทำกิจกรรมให้มีความสวยงามทางศิลปะ และเสริมสร้างจินตนาการแก่เด็กและเยาวชน รวมถึงผู้ใหญ่ในชุมชนได้สัมผัสความงดงามของศิลปะ โดยทางกลุ่มให้ชื่อว่า “Land Art” นอกจากนี้ยังมีแผนพัฒนาเป็นสถานที่สำหรับเรียนดนตรีของเด็กในชุมชน

1.3) คลองเตยมีวิสัยทัศน์ (KTMP) มีสถานที่ไว้สำหรับการเรียนการสอน โดยมีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์หรือห้องแถว 5 ชั้น ภายในจัดทำเป็นห้องเรียนดนตรี ห้องซ้อมดนตรีที่สามารถเก็บเสียง และห้องที่มีกระจกขนาดใหญ่สำหรับใช้เรียนเต้นและการแสดง ตกแต่งด้วยศิลปะแบบสตรีท องค์กรตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่ ในซอยดำรงพัฒนา เขตคลองเตย ซึ่งมีจำนวนประชากรในฐานข้อมูล 9,685 คน (สำนักงานเขตคลองเตย, 2561) บริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ทางการพาณิชย์ที่เรียงรายกันหลายสิบห้อง เมื่อเดินบนถนนเดียวกันมีมูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม และมูลนิธิดวงประทีปตั้งอยู่ เลี้ยวไปทางขวาจะเจอตลาดและชุมชนแออัดขนาดใหญ่ที่แบ่งเป็นซอยเล็กๆ จำนวนมากสำหรับเดินหรือใช้จักรยานหรือจักรยานยนต์เท่านั้น เพื่อเข้าไปบริเวณบ้านของคนในชุมชนซึ่งบางหลังเป็นปูนบางหลังเป็นไม้ การสัญจรมีความขั้วไขว่ตลอดเวลา เนื่องจากถนนแคบและเป็นชุมชนแออัดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในคลองเตย

บริเวณทั้งสามชุมชนมีอาชีพที่เป็นที่นิยมที่สุด คือ การค้าขายและรับจ้าง จะสามารถสังเกตได้จากหลายบ้านเปิดร้านค้าขนาดเล็กสำหรับไว้ให้ผู้คนบริเวณนั้นใช้บริการ รวมถึงตลาดในชุมชน ตลาดคลองเตย หรือบางรายไปตลาดแถวถนนสุขุมวิท และส่วนหนึ่งทำงานให้กับหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือองค์กรเอกชนที่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่

2) การเข้ามามีส่วนร่วมกับองค์กรสอนดนตรีในชุมชนแออัด (Participation's concept)

2.1) มุมมองก่อนการก่อตั้งองค์กร (Settlements)

2.1.1) มุมมองจากบุคคลภายนอกชุมชน

ในด้านของผู้ก่อตั้งองค์กรทั้งสามองค์กรเป็นบุคคลภายนอกชุมชนเข้ามาเป็นอาสาสมัครและเริ่มทำกิจกรรมดนตรีในชุมชน และเรียนรู้ชุมชนอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาหลายปีถึงแม้จะมีการบริหารจัดการโดยองค์กรภาครัฐและเอกชนดูแลช่วยเหลือตลอดระยะเวลาหลายปี เช่น สำนักงานเขตคลองเตย มูลนิธิดวงประทีป มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม เป็นต้น จนทำให้ปัญหาบางประการลดน้อยลง แต่กระนั้นปัญหาทางสังคมบางประการยังคงไม่สามารถหมดไปจากสังคม ดังคำกล่าวต่อไปนี้

“ชุมชนที่มีผู้คนอาศัยอยู่มากก็มีปัญหาสังคมมากเป็นเรื่องปกติ อย่างไรก็ตามทุกคนเป็นมนุษย์เท่ากัน และทำงานในพื้นที่ลักษณะนี้เป็นประจำจึงมีความเข้าใจพื้นที่ลักษณะนี้อยู่แล้ว ในส่วนของปัญหาสังคมยังคงมีอยู่หลากหลาย เช่น ปัญหาครอบครัวที่ส่งผลต่อลูกหลาน ปัญหาการท้องก่อนวัย ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข หรือปัญหาความไม่เป็นธรรม เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาระดับประเทศ” (ผู้ก่อตั้งมิวสิก แชรริง และอาจารย์ผู้เริ่มโรงเรียนดนตรีเอมมานูเอล, สัมภาษณ์ 2561)

“ชุมชนคลองเตยเป็นชุมชนแออัดที่มีชื่อเสียงในด้านขนาดของชุมชนแออัดที่มีขนาดใหญ่ และปัญหาสังคม แต่กระนั้นมืองค์กร และมูลนิธิกระจายตัวอยู่ในชุมชนเป็นจำนวนมากเพื่อที่จะช่วยเหลือ เมื่อลองเข้ามาแล้วคิดว่าเปรียบกับฝรั่งเศสที่เป็นบ้านเกิดฉัน ยังมีความอันตรายน้อยกว่า อาจจะเพราะองค์กรต่างๆ ช่วยกันทำงานมาเป็นเวลาหลายปี” (ครูผู้เริ่มคลองเตยมีวิถีโปรแกรม, สัมภาษณ์ 2561)

ผู้ก่อตั้งองค์กรซึ่งเป็นบุคคลภายนอกชุมชนได้เล็งเห็นปัญหา และเข้ามาดำเนินการอย่างตั้งใจที่จะช่วยเหลือสังคมในชุมชนแออัดให้มีชีวิตที่ดีผ่านการสอนดนตรี ทำให้เรียนรู้และทำความเข้าใจบริบทชุมชน ลดอคติในความคิดเกี่ยวกับชุมชนแออัดในเขตคลองเตยว่าเป็นพื้นที่อันตรายต่อบุคคลภายนอก และพยายามสื่อสารแนวคิดนี้ออกไปสู่สังคมภายนอก

2.1.2) มุมมองจากบุคคลภายในชุมชน

ในมุมมองของผู้ปกครองและเยาวชนที่อยู่ในชุมชนแออัดในพื้นที่เขตคลองเตย ได้กล่าวถึงปัญหาของชุมชนแออัดที่มีมาอย่างต่อเนื่องและยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ปัญหาสภาพแวดล้อม ปัญหามลพิษทางน้ำ ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาไฟฟ้า ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาสุขภาพ ปัญหาความยากจน และปัญหาทางสังคม เป็นต้น

ผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ในชุมชนริมคลองสามัคคีมากกว่า 50 ปี กล่าวว่า

“น่าเสียดายแม่น้ำลำคลองที่เน่าเสีย เมื่อก่อนสมัยเด็กๆ น้ำใสมาก มีเรือพายมาขายของตลอด บ้านก็ไม่ได้ชิดกันมากมีพื้นที่เยอะ แต่เดี๋ยวนี้คนก็มาสร้างเพิ่ม บางคนต่อเติมออกมา ปลุกบ้านติดกัน ทำให้เบียดเสียดอย่างที่เห็น โรงงานและบ้านเรือนก็ปล่อยของเสียลงน้ำ อากาศก็ร้อน เราต้องปรับตัวปลูกต้นไม้ เลี้ยงไก่ไว้หน้าบ้าน” (ผู้ปกครองในชุมชนคลองเตย, สัมภาษณ์ 2561)

“ความเป็นชุมชนคลองเตยที่อาศัยกันอยู่อย่างแออัด แต่ไม่เท่าเมื่อสมัยยุคก่อนที่แออัดมากๆ เนื่องจากมีการขอคืนพื้นที่และต้องย้ายออกไปมากและมีการจัดสรรพื้นที่ให้เป็นสัดส่วน อย่างไรก็ตามพฤติกรรมของวัยรุ่นชอบจับกลุ่ม บ้างก็ทำกิจกรรมไม่เหมาะสม มีความเสี่ยงที่จะสร้างปัญหา และส่งผลต่อลูกหลานของเราจึงพำสอนลูกหลานเราอยู่เสมอ ตอนกลางคืนถ้าไม่ได้ซ้อมดนตรีก็ต้องรีบเข้าบ้าน เพราะเกรงว่าจะมีอันตรายหรือโดนชักชวนไปทำในสิ่งไม่ดี” (เยาวชนในพื้นที่ชุมชน 70 ไร่, สัมภาษณ์ 2561)

“ในชุมชนมักจะเห็นคนดื่มกาไว เพื่อนๆ บางคนไม่ได้ทำอะไรก็เสียเงินเล่นเกม จับกลุ่มเดินไปเดินมา” (ผู้ปกครองในพื้นที่ชุมชน 70 ไร่, สัมภาษณ์ 2561)

“ในบริเวณชุมชนมีพื้นที่รกร้าง มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาอาศัย แม้จะไม่ส่งผลกระทบต่างคนต่างอยู่ แต่ตอนกลางคืนไม่มีไฟฟ้าบริเวณนั้นจึงน่ากลัว ถ้าไปวิ่งเล่นก็ได้รับกลับก่อนมืด” (ผู้ปกครองในชุมชนโรงหมู, สัมภาษณ์ 2561)

นอกจากนี้ปัญหาความยากจนในชุมชนแออัด ยังส่งผลให้เกิดปัญหาการศึกษาของเยาวชนเนื่องจากทางบ้านไม่สามารถส่งเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น เยาวชนในชุมชนรายหนึ่งกล่าวว่า

“ผมอยากเรียนต่อมัธยมปลาย แต่ว่าที่บ้านไม่สามารถส่งเรียนได้ เนื่องจากมีภาระค่าใช้จ่ายมาก ถ้าจะเรียนผมคงต้องหาอะไรทำเพื่อส่งตัวเองเรียน” (เยาวชนในชุมชนโรงหมู, สัมภาษณ์ 2561)

ในขณะที่เดียวกันผู้ปกครองบางรายกล่าวถึงปัญหาในการส่งเสริมการศึกษา ดังนี้

“เราก็อยากให้เด็กๆ ได้เรียนสูงๆ แต่ค่าใช้จ่ายในการเรียนมีมาก ซึ่งรายรับของเราไม่เพียงพอ ถ้าเป็นเด็กโตแล้วจึงอยากให้หางานทำ อีกอย่างหนึ่ง คือ เด็กๆ จะไม่ชอบไปโรงเรียนถ้ามีคุณครูที่ดุถูกเด็กคลองเตยไม่เหมือนไปเรียนดนตรีเขาชอบมาก” (ผู้ปกครองในชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่, สัมภาษณ์ 2561)

ปัญหาที่ส่งผลต่อเด็กและเยาวชนในชุมชนแออัดจากมุมมองของทั้งผู้ริเริ่มก่อตั้งองค์กร ผู้ปกครองและเยาวชน แสดงให้เห็นแรงผลักดัน และแรงจูงใจขององค์กรด้านดนตรีทั้งสามองค์กรที่มีความต้องการใช้ดนตรีเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในชุมชนแออัด รวมถึงก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางสังคมนำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตที่ดี

2.2) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและเยาวชน (Level of Participation)

ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย ลูกจ้างของการทำเรือ หรือโรงงานในบริเวณชุมชนอาศัยอยู่ในชุมชนมาเป็นเวลาหลายสิบปี มีสถานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันไป บางรายเป็นแม่บ้าน บางรายหัวหน้าครอบครัวไม่อยู่ จำเป็นต้องเลี้ยงลูกด้วยตัวเอง ทำให้ไม่สามารถส่งลูกหลานเรียนจนจบการศึกษาในระดับสูง บางรายช่วยกันค้าขาย เนื่องจากการทำงานหาเลี้ยงครอบครัวจึงไม่ค่อยมีเวลาดูแลลูกหลานมากนัก ดังนั้นการเกิดองค์กรดนตรีในชุมชนทำให้ผู้ปกครองจำนวนมากให้ความสนใจ นอกจากได้ใช้เวลาว่างอย่างมีคุณค่าแล้ว เด็กและเยาวชนยังได้ฝึกได้เรียนกิจกรรมหลายอย่างที่เหมาะกับวิถีชีวิตที่ทางองค์กรจัดกิจกรรมให้ทำอย่างต่อเนื่องไปพร้อมกับเพื่อนที่อยู่ในช่วงวัยเดียวกัน การมีส่วนร่วมของเยาวชนกับองค์กรดนตรีในชุมชนแออัดจึงเกิดขึ้น ดังคำกล่าวว่า

“ที่บ้านชอบดนตรี และอยากหาอะไรให้เยาวชนทำ พอเห็นประกาศเรียนดนตรีฟรี ก็รีบบอกลูกหลานให้สมัคร จะได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่ไปเสียเงินเล่นเกม หรือจับกลุ่มกับเพื่อนวิ่งเล่นไปวันๆ” (ผู้ปกครองในชุมชน 70 ไร่, สัมภาษณ์ 2561)

“พอดีเพื่อนชวน เห็นเขาพาไปเรียนดนตรีกันที่โบสถ์จึงอยากให้ลูกเข้าไปเรียน เพื่อจะได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์” (ผู้ปกครองในโรงเรียนอิมมานูเอล, สัมภาษณ์ 2561)

แม้จะอยู่ในชุมชนและองค์กรที่แตกต่างกัน แต่การเข้ามามีส่วนร่วมกับองค์กรด้านดนตรีมีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากผู้ปกครองต้องการให้เยาวชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ไม่ไปมั่วสุมจับกลุ่มกันทำเรื่องไม่เหมาะสม หรือก่อปัญหาให้ครอบครัวและสังคม ยกตัวอย่างเช่น การสูญเสียเงินในการเล่นเกมหรือข้องเกี่ยวกับยาเสพติด ดนตรีจึงเป็นทางเลือกที่ดีในความคิดของผู้ปกครอง

นอกจากนี้ดนตรีแสดงให้เห็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของเยาวชน และความสัมพันธ์ทางสังคมที่มากขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า

“หนูมาเรียนดนตรีเพราะเพื่อนชวน” หรือ “แม่อยากให้มาเรียน เรียนแล้วก็สนุกได้เจอเพื่อนเล่นดนตรีด้วยกัน ตอนหลังก็มาเอง” อีกทางด้านหนึ่งกล่าวว่า “ผมเห็นประกาศของ

องค์กรในชุมชน พอได้เรียนดนตรีที่โรงเรียนอยู่แล้ว จึงอยากเรียนเพิ่มเติมจึงเข้าไปลองเรียน ดูพบว่าที่นี่ไม่ได้สอนแค่การเล่นดนตรีเก่งอย่างเดียว แต่เขาสอนการใช้ชีวิตร่วมกันด้วย” (เยาวชนในชุมชนทั้ง 3 แห่ง, สัมภาษณ์ 2561)

นอกจากพฤติกรรมของเยาวชนที่เปลี่ยนไปยังส่งผลต่อการกระทำของผู้ปกครองที่มีต่อองค์กรด้านดนตรีในชุมชนแออัดเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน

“แม้บางครั้งจำเป็นต้องแบ่งเวลาเมื่อทางครอบครัวมีความจำเป็นต้องให้เยาวชนช่วยในการค้าขายของครอบครัว แต่ก็ไม่ได้ให้เยาวชนทั้งดนตรี ต้องแบ่งเวลาให้เป็น” (ผู้ปกครองในพื้นที่ชุมชน 70 ไร่, สัมภาษณ์ 2561)

หลังจากเรียนผ่านไประยะหนึ่งผู้ปกครองได้สังเกตเห็นว่า การเรียนดนตรีทำให้เกิดสังคมที่ดี และทำให้เยาวชนมีความสุข และอยากไปเรียนเอง เกิดความไว้วางใจที่มีต่อองค์กรด้านดนตรีในชุมชน ทำให้ผู้ปกครองและเยาวชนเริ่มมีการเชิญชวนกันมากขึ้น สร้างเสริมความสัมพันธ์ครอบครัว และสังคม

“เพื่อนๆ เขามาชวนไปซ้อมดนตรีหน้าบ้านเลย บางทีพอซ้อมเสร็จก็กลับมานั่งคุยและกินข้าวที่บ้านกันต่อ” (ผู้ปกครองในพื้นที่ชุมชน 70 ไร่, สัมภาษณ์ 2561)

“บางทีหลังซ้อมเสร็จก็ไปกินข้าวที่บ้านกัน หรือบางวันไม่มีซ้อมเขาก็ไปนั่งคุยกันที่บ้านเราก็ออยู่ด้วย ได้ดูแลเด็กๆ” (ผู้ปกครองในโรงเรียนอิมมานูเอล, สัมภาษณ์ 2561)

“พี่เขาชอบร้องเพลง เวลากลับมาก็มาเล่นมาซ้อมดนตรีด้วยกัน” “คุณแม่ชอบร้องเพลง อยากให้เล่นลูกทุ่งจะได้ช่วยร้อง ก็ให้เยาวชนเขาฝึกไปเรื่อยๆ ชอบฟัง” (ผู้ปกครองในพื้นที่ชุมชน 70 ไร่, สัมภาษณ์ 2561)

ในการพูดคุยอย่างเป็นกันเองในบ้านของเยาวชนๆ ทุกราย มีบรรยากาศพูดคุยอย่างเป็นกันเองและเยาวชนหลายคนจะนั่งเฝ้าเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้ปกครอง ผู้ปกครองบางรายเข้าร่วมชมการแสดง บางรายไม่ได้เข้าร่วมเนื่องจากต้องทำงานอยู่ตลอด จึงอาศัยการฟังการซ้อม หรือเพื่อนผู้ปกครองที่ได้เข้าชม หรือบางรายก้าวเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับการดำเนินงาน การวางแผน และการตัดสินใจขององค์กรให้มีการพัฒนามากขึ้น

“เราเห็นว่าในองค์กรอาจารย์มีหน้าที่ที่ต้องทำเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นการสอน การจัดการต่างๆ และการดูแลเด็กๆ บางอย่างไม่สามารถจัดการได้ทั่วถึงด้วยตัวคนเดียว จึงตัดสินใจเข้าไปช่วยเหลือจัดการในเรื่องตารางเรียน การประสานงานกับเด็กในเรื่องต่างๆ หรือการดูแลบัญชีค่าใช้จ่าย เนื่องจากต้องมาส่งลูกและดูแลลูกอยู่แล้ว ในอีกด้านก็เป็นห่วงเป็นตาให้ผู้ปกครองรายอื่น ถ้าเยาวชนคนใดหายไปเนื่องจากปัญหาบางอย่าง เราก็จะติดต่อไปหรือไปคุยที่บ้าน บางทีต้องมีแรงจูงใจให้เยาวชนๆ กลับมาเรียน หรือมาช่วยสอน” (ผู้ปกครองในโรงเรียนอิมมานูเอล, สัมภาษณ์ 2561)

กล่าวโดยสรุปจะพบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเริ่มจากระดับแรกที่เป็นผู้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่ทางองค์กรจัดการให้ เช่น การส่งบุตรหลานมาเรียน การติดตาม การชี้แจงวัตถุประสงค์ผ่านการประชุมผู้ปกครอง เป็นต้น ตลอดจนการเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมกับองค์กรในระดับการตัดสินใจ (Decision-making) การประชุมดำเนินงานแบบระดมสมอง และระดับการปฏิบัติงานขององค์กร (Implementation) จนกระทั่งได้ผลงาน

ที่มีประโยชน์กับผู้มีส่วนร่วมทุกคนในแง่มุมที่หลากหลายทั้งทางตรงและทางอ้อม (Benefits) เช่น การทำให้ครอบครัวพูดคุยกันอบอุ่นขึ้น การสร้างพื้นที่ทางสังคมที่ดีมีการแบ่งปันกัน และพัฒนาศักยภาพของตนเองให้กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก ตลอดจนการประเมินติดตามผล (Evaluation) จากการสังเกตการณ์ทั้งทางด้านพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ผู้ปกครอง และคนในชุมชนร่วมกัน

2.3) การดำเนินงานขององค์กร (Implementation in participation)

องค์กรทั้งสามแห่ง ในขณะนี้เป็้องค์กรที่เป็นภาคประชาชนที่ริเริ่มขึ้นจากตัวบุคคลอยากให้มีการสอนดนตรีในชุมชนโดยมีลักษณะวัตถุประสงค์ในตอนแรกเริ่มแตกต่างกันไป โดยมีหลักการและวิธีการแตกต่างกันไปเช่นกัน

2.3.1) โรงเรียนดนตรีอิมมานูเอล เป็นโรงเรียนนอกระบบที่เกิดจากภาคประชาชน โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย มีลักษณะการสอนดนตรีที่มีการใช้ดนตรีคลาสสิกโดยเฉพาะเครื่องสายตะวันตกเป็นหลัก เพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในชุมชนจึงมีการมุ่งเน้นวิธีการรวมวงเพื่อให้ได้สัมผัสตัวอย่างการใช้ชีวิตในสังคม และผลักดันให้เกิดศักยภาพร่วมกัน ดังนั้นจึงมีการพัฒนาในส่วนของเทคนิคการเล่นดนตรี และความรู้สำหรับการเล่นดนตรีคลาสสิกเป็นหลัก เช่น ทฤษฎีดนตรี ประวัติศาสตร์ดนตรี และการฝึกสไตล์ทักษะ เป็นต้น เครื่องดนตรีที่ใช้จึงเป็นเครื่องสายตะวันตกเป็นหลัก ได้แก่ ไวโอลิน วิโอลา เชลโล่ ดับเบิลเบส

โครงสร้างขององค์กรดนตรีอิมมานูเอล จะมีครูที่เป็นแกนหลักหรือกล่าวได้ว่าเป็นผู้นำองค์กร คือ อาจารย์ผู้ริเริ่ม ซึ่งเป็นผู้สอนตั้งแต่แรกเริ่มตั้งแต่ 18 ปีก่อน อาจารย์ผู้ริเริ่มเป็นคนใจเย็น พูดน้อย เวลาสอนจะมีวิธีการสอนที่ไม่เร่งรีบ และครู (นามสมมติ) ลูกศิษย์ในชุมชนที่ได้รับโอกาสได้ศึกษากับมิชชันนารีนักไวโอลินที่มีความสามารถในช่วงระยะเวลาหนึ่งจึงเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นและมั่นใจ พูดจาชัดเจน เรียนเป็นเรียนเล่นเป็นเล่น รวมถึงมีความมุ่งมั่นที่จะศึกษาด้านดนตรีจนสามารถจบการศึกษาจากวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล และกลับมาช่วยอาจารย์พัฒนาการเรียนการสอนให้มีแบบแผนมากยิ่งขึ้น (ครู., สัมภาษณ์ 2561) นอกเหนือจากนั้นยังได้รับการช่วยเหลือจากอาสาสมัครหลายรายอยู่เสมอ เช่น วาทยกรชาวอังกฤษ นักดนตรีชาวฮอว์เวย์ และนักดนตรีในประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งมีส่วนช่วยในการคิด วิเคราะห์ และให้คำแนะนำทิศทางขององค์กร

โดยปกติอาจารย์ผู้ริเริ่มจะเป็นผู้จัดการจัดการเกี่ยวกับการหาทุน ผู้สนับสนุน การบริหารจัดการเครื่องดนตรี การบัญชี และอื่นๆ นอกจากการสอน โดยครูจะเป็นผู้ดูแลการเรียนการสอนทั้งหมด แต่ภายหลังอาจารย์ผู้ริเริ่มต้องเดินทางกลับประเทศฮอว์เวย์ และมาประเทศไทยเป็นครั้งคราวจึงอาจช่วยได้เพียงติดตามกำกับดูแลจากต่างประเทศ ครูจึงต้องดูแลเรื่องอื่นด้วย ภายหลังผู้ปกครองซึ่งมีส่วนร่วมกับการทำงานองค์กรมาโดยตลอดจึงเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการเรื่องทั่วไป เช่น การติดตามเยาวชนที่มาเรียน การดูแลสถานที่ ทำตารางเรียน ทำบัญชีเบิกจ่ายเมื่อมีกิจกรรม และการรับสมัครเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม เป็นต้น

“แม้จะมีรายได้ไม่มากนัก แต่อย่างไรก็ตามปกติต้องมาดูแลลูกหลานอยู่แล้ว จึงมาช่วยอาจารย์ เพราะบางครั้งอาจารย์งานเยอะ อาจดูแลเด็กไม่ทั่วถึง เราจึงักเด็กพวกนี้ดี บางครั้งต้องมีลูกล่อลูกชนให้เขาไม่หนีไปไหน อย่างเช่นชวนไปกินข้าวที่บ้าน” (ผู้ปกครอง, สัมภาษณ์ 2561)

นอกจากนี้ว่าทนายทนายชาวอังกฤษที่มีส่วนร่วมในการมาช่วยสอนเด็กๆ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการเรียนการสอนดนตรีในชุมชนแออัด โดยให้ทางคุณครูที่เป็นแกนนำทั้งสองราย เน้นประสิทธิภาพ และเข้มงวดกับการฝึกซ้อม เพื่อสร้างประสิทธิภาพให้กับการเล่นดนตรีของเยาวชน ทำให้เกิดวลีที่ว่า

“เราต้องขายคุณภาพของคนตรี มิใช่ขายความน่าสงสาร” (วาททนายชาวอังกฤษ, 2561)

วลีดังกล่าวทำให้เยาวชนมีพัฒนาการเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม และก่อให้เกิดพัฒนาคุณภาพทางการเล่นดนตรีเห็นได้ชัดเจนจากการเล่นบทเพลงที่มีความยากและมีมาตรฐานมากขึ้น โดยการสัมภาษณ์เยาวชนคนหนึ่งกล่าวว่า

“ความเข้มงวดกดดัน การว่ากล่าวตักเตือนทำให้เรามีฝีมือที่ดีขึ้นมาก เนื่องจากพวกเราเป็นเด็กโต อาจจะมองว่าเป็นการดี แต่เยาวชนที่เป็นเด็กบางคนอาจจะรู้สึกกดดันมากเกินไปก็ได้” (เยาวชนในองค์กร, สัมภาษณ์ 2561)

การจัดการระดับการเล่นของวงดนตรีของที่โรงเรียนดนตรีเอมมานูเอล มีชื่อเรียกว่า วงเอ บี ซี ดี (A B C D) โดยวงที่เก่งที่สุดสามารถเล่นบทเพลงคลาสสิกมาตรฐาน และออกงานได้ คือ วงเอ และเรียงลำดับตามอักษรภาษาอังกฤษ โดยวงเยาวชนใหม่ที่สุด คือ วงดี จำเป็นต้องปรับพื้นฐานการเล่นดนตรีก่อน ซึ่งมีการใช้เกม และกิจกรรมเข้าจังหวะที่สนุกสนานประยุกต์เข้ากับการเรียนทักษะเครื่องดนตรีหรือรวมวง อย่างไรก็ตามมีการรวมวงตั้งแต่แรกเริ่มทำให้เยาวชนมีความเคยชินกับการเรียนในลักษณะรวมวง เมื่อเยาวชนมีพัฒนาการก็จะมีการสอบเพื่อที่จะสามารถเลื่อนขั้นขึ้นไปเล่นกับวงในระดับที่ดีขึ้นต่อไป

ในส่วนของการจัดการอาสาสมัครจึงมีการจัดสรรชั่วโมงเรียนให้แก่อาสาสมัครทั้งขาประจำ และขาจร ในส่วนของขาประจำจะมีค่าเดินทางให้เพื่อช่วยเหลือการเดินทางมาสอน เมื่อรับรุ่นใหม่อีกจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการฝึกเยาวชนที่มีความสามารถในชุมชนให้สอนรุ่นใหม่อีกต่อไป จึงให้ค่าตอบแทน 50 บาท เพื่อให้รู้สึคว่าวิชาดนตรีมีคุณค่าทางเศรษฐกิจเช่นเดียวกับการออกงานทั้งในส่วนของการกุศล และงานที่ได้รับค่าจ้างแม้จะไม่มากนัก แต่ผู้ปกครองบางรายก็รู้สึกภูมิใจที่ลูกของเขามีโอกาสได้เรียนดนตรี และทำงานทางด้านดนตรีได้ตั้งแต่เด็ก

การจัดการเรียนการสอน อาจารย์ผู้ก่อตั้งเคยผ่านการอบรมการสอนของซูซูกิ (Suzuki, 2012) ทำให้เขาใช้วิธีการสอนแบบซูซูกิและการรวมวงเป็นหลัก คือ ใช้การสนับสนุน การให้กำลังใจผลักดันให้เด็กๆ ชอบดนตรี และอยากเล่นดนตรีไปทีละขั้นตอน โดยมีอุปกรณ์ และเกมเสริมเพื่อให้ดนตรีเข้าใจง่าย การสอนของอาจารย์ผู้ริเริ่มจึงค่อยเป็นค่อยไปตามหลักการและหนังสือของซูซูกิ แต่กระนั้นถ้ามีครูคนอื่นอาจจะมีแบบฝึกหัดอย่างอื่นเสริมก็ไม่ปิดกั้น การเรียนการสอนก็ขึ้นอยู่กับครูคนนั้นวางแผน นอกจากนี้อาจารย์เคยไปดูการเรียนการสอนดนตรีในชุมชนแออัดของประเทศเวเนซุเอลา ซึ่งใช้วิธีการรวมวงเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อให้เด็กและเยาวชน ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เขาจะสนุกมากขึ้น การสอนดนตรีที่นี่ บางครั้งต้องสอนวิชาชีวิตและต้องยกตัวอย่าง สร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งส่วนใหญ่เด็กและเยาวชน จะมีครูที่เป็นแรงบันดาลใจ เนื่องจากเป็นคนในชุมชนที่ได้ศึกษาดนตรีในระดับมหาวิทยาลัย และกลับมาพัฒนาชุมชน ในอนาคตจึงวางแผนจดทะเบียนเป็นมูลนิธิอย่างจริงจัง (อาจารย์ผู้ริเริ่ม และครูก., สัมภาษณ์ 2561)

2.3.2) ดนตรีเพื่อการแบ่งปัน (Music Sharing) แนวคิดขององค์กรแสดงให้เห็นการแบ่งปันในระดับที่เมื่อเด็กในชุมชนมาเรียนเขาสามารถแบ่งปันดนตรีของเขาให้เพื่อนมนุษย์ได้เช่นกัน จึงมีกิจกรรมพาเยาวชนไปสอนเยาวชนในพื้นที่ห่างไกลขาดโอกาสในถิ่นทุรกันดาร รวมถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านดนตรีของคนในพื้นที่ ทำให้เขาได้เรียนรู้วิถีชีวิต เอกลักษณ์ของแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน (ครูผู้ริเริ่มองค์กร, สัมภาษณ์ 2561)

ดนตรีเพื่อการแบ่งปัน มีการนำโดย ครูผู้ที่มีความชอบดนตรี และใช้ดนตรีและศิลปะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับสังคม พร้อมกับการเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอ ครูเป็นผู้ใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงานกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ โดยครั้งแรกจะเข้าไปคุยกับเยาวชน ผู้ปกครอง และคนในชุมชนเพื่อทำความรู้จักและเรียนรู้ชุมชน บางครั้งช่วยเหลืองานในด้านต่างๆ และประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนดนตรีในชุมชน ดนตรีที่สอนจึงเป็นลักษณะดนตรีสมัยนิยมที่สื่อสารด้วยภาษา เครื่องดนตรีที่สำคัญ คือ กีตาร์ เบส กลอง คีย์บอร์ด และไวโอลิน เป็นต้น โดยการเรียนรู้ดนตรีจะมีหลักสูตรที่เปิดกว้างให้อาสาสมัครที่มาสอนได้ทำการสอน เน้นสอนว่านอกจากวิชาดนตรีแล้ว การสอนหรือแนะนำการใช้ชีวิต และทำความเข้าใจเยาวชนจึงเป็นงานที่อาสาสมัครต้องทำ ผักผ่อนไปพร้อมกัน

ก่อนที่ทุกคนจะได้ทำกิจกรรมเรียนดนตรีอย่างจริงจังหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอย่างอื่น จะมีการทำกิจกรรมละลายพฤติกรรม เพื่อให้ทุกคนรู้จักกัน สร้างพื้นที่พูดคุยเพื่อหาวัตถุประสงค์ของการเรียนดนตรี รวมถึงจัดการอบรมเบื้องต้น เมื่อเยาวชนได้เรียนดนตรีมาในระดับหนึ่งจนสามารถแสดงและบรรเลงได้ กระบวนการของครูผู้ริเริ่มจะใช้วิธีการพูดคุยกันเพื่อหาข้อสรุป เมื่อมีการทำงานจะต้องมาช่วยกันตัดสินใจ การแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจนว่าใครทำอะไร เช่น งานคลอเตยดีจัง ปี 4 ที่จัดขึ้นในชุมชน เยาวชนที่เรียนดนตรี และอยู่ในชุมชนได้แบ่งหน้าที่ของตน พูดคุยปัญหา อุปสรรค และการประสานงานให้เกิดขึ้นในชุมชน เมื่อได้ทำหน้าที่เหล่านี้พร้อมไปกับการเล่นดนตรี ผู้ปกครอง และคนในชุมชนได้เล็งเห็นการทำงานของเยาวชนรู้สึกภูมิใจ เยาวชนรู้สึกภูมิใจเช่นเดียวกัน

“คนในชุมชนมักมองผมในแง่ลบ แต่เมื่อมีงานคลอเตยดีจัง ปี 4 ที่ผมมีส่วนร่วมในการจัดงาน และเล่นดนตรี เขาก็เปลี่ยนมุมมอง บ้างก็ชมว่าเก่ง บ้างก็บอกว่าเปลี่ยนไปมากได้เห็นผลงานของผมก็ชื่นชม” (เยาวชนที่เรียนดนตรีในโรงหมู, สัมภาษณ์ 2561)

ครูผู้ริเริ่มองค์กรได้มีเครือข่ายการทำงานหลายมูลนิธิ และเรียนรู้จากเครือข่ายเหล่านี้อยู่เสมอ ทำให้มีการบริหารจัดการในลักษณะภาคีเครือข่าย และแบ่งหน้าที่ชัดเจน เช่น เรียนรู้การจัดการอาสาสมัครจากสวนโมกข์ เรียนรู้การจัดการธุรกิจเพื่อสังคมจากมูลนิธิกระจกเงา เป็นต้น

“การจัดการอาสาสมัครมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ มีอาสาสมัครที่เป็นชาจรมาก่อน จนกระทั่งมาเป็นประจำจนกลายเป็นขาประจำ จึงหาเงินให้เป็นรายได้ในการใช้ชีวิตประจำวัน ครั้งแรกในการทำโครงการใช้สื่อออนไลน์เปิดรับอาสาสมัคร ได้ผลตอบรับดีมาก ทำให้คนรู้จักองค์กร รวมถึงการสร้างเครือข่ายการทำงานในต่างจังหวัดเพื่อจัดการดูแลพื้นที่ของเขาเอง ทำให้มีการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจนมากขึ้นโดยมีพี่เลี้ยง (ผู้ประสานงานหลักจากองค์กรส่วนกลาง) ที่ปรึกษาองค์กร (เป็นผู้ที่ดูแลอยู่ในพื้นที่) โดยแต่ละพื้นที่

จะต้องสร้างเด็กในชุมชนเพื่อให้ทำหน้าที่แทนพี่ๆ อาสาสมัครต่อไปได้ในระยะยาว” (ครูผู้ริเริ่มองค์กร, สัมภาษณ์ 2561)

ในด้านการบริหารจัดการงบประมาณ และทุนสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กร ครูผู้ก่อตั้งองค์กรได้กล่าวดังนี้

“เงินขององค์กรปัจจุบันได้มาจากการเขียนโครงการขอจากองค์กรเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แต่ได้ไม่มากนัก จึงต้องมีการรับบริจาค และขอผู้สนับสนุนอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งผู้สนับสนุนถ้าไม่ให้เงิน ก็สามารถให้เป็นสิ่งของเครื่องดนตรี หรือเป็นอาสาสมัครในการจัดงานต่างๆ ในบางครั้งเยาวชนที่มาช่วยสอนดนตรีก็จะทำให้ช่วยรายการให้กับช่อง ThaiPBS ทำให้มีรายได้อีกช่องทางหนึ่ง ปัญหาการเงินก็เป็นหลักอยู่ จึงอยากที่จะสร้างสินค้าและบริการของตนเองเพื่อเป็นรายได้ให้กับองค์กรอีกช่องทางหนึ่ง” (ครูผู้ก่อตั้ง และครูผู้จัดทำสื่อ, สัมภาษณ์ 2561)

นอกจากนี้ครูผู้ก่อตั้งได้ศึกษาวิธีการท่องเที่ยวเชิงชุมชนในรูปแบบการรับอาสาสมัครต่างชาติจากมูลนิธิกระจกเงา และกำลังจะลองมาปรับใช้ในชุมชนคลองเตย โดยให้เด็กในชุมชนร่วมกับพี่นักศึกษาเป็นผู้นำเที่ยว รวมถึงนำการจัดกิจกรรมอาสาสมัครในชุมชน เรียนรู้และให้ความรู้สู่การสร้างสินค้าและบริการให้กับชุมชนและองค์กร ซึ่งจะพาให้องค์กรนำไปสู่แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) เพราะตัวเขาเองก็อยากให้เยาวชน สามารถดำเนินองค์กรด้วยตนเองได้ต่อไป

2.3.3) คลองเตยมิวสิคโปรแกรม (KTMP) ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิเพลอิงฟอร์เซนจ์ (Playing for Change) มีการใช้ดนตรีเพื่อเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ พฤติกรรม และสังคมของคนในพื้นที่เป็นหลัก นำโดย ครูชาวฝรั่งเศสผู้ริเริ่มโครงการซึ่งเป็นผู้ประสานงานหลัก รวมถึงเป็นคนดูแลพื้นที่ในการจัดการเรียนการสอน และประสานงานอาสาสมัคร ระดมทุน และทำบัญชี ซึ่งเงินขององค์กรปัจจุบันได้มาจากมูลนิธิเพลอิงฟอร์เซนจ์ (Playing for Change) กว่า 50% นอกจากนั้นจะเป็นการหาผู้สนับสนุน ผู้บริจาค

มูลนิธิเพลอิงฟอร์เซนจ์ เป็นโครงการระดับนานาชาติที่มีอยู่หลายประเทศ โดยเกิดจากบริษัทเกี่ยวกับดนตรีในสหรัฐอเมริกาต้องการคืนกำไรสู่สังคมโดยการทำโครงการเพลอิงฟอร์เซนจ์ จึงให้ทุนกับองค์กรลักษณะดนตรีเพื่อสังคมในต่างประเทศ ในคลองเตยจึงเป็นหนึ่งในนั้น แต่กระนั้นเครือข่ายองค์กรดนตรีที่อยู่ต่างประเทศไม่ค่อยรู้จักกัน และยังไม่เคยมีการจัดงานร่วมกัน เพียงแต่ให้เงินสนับสนุนเท่านั้น (ครูผู้ริเริ่มองค์กร, สัมภาษณ์ 2561)

โครงการดนตรีคลองเตยมิวสิคโปรแกรมในชุมชน 70 ไร่ นี้เราเปิดสอนดนตรีทุกวันพฤหัสบดี 16.00-19.00 น. และวันเสาร์ เวลา 13.00-16.00 น. เป็นปกติเพื่อให้เยาวชน และครูอาสาสมัครสามารถจัดการเวลาของตนได้ และทางโครงการก็สามารถจัดการเปิดปิดได้ง่าย ป้องกันบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ แต่ในกรณีที่อยู่อยากนัดเพิ่มก็แล้วแต่ครู เพราะครูที่สอนเป็นประจำจะมีภูมูจ্ঞ นอกจากนี้เรายังมีการเรียนการสอนวิชาอื่นๆ เช่น ศิลปะ ภาษาอังกฤษ การเต้น เป็นต้น (ครูผู้ริเริ่มองค์กร, สัมภาษณ์ 2561)

“กำหนดการเปิดปิดเป็นเวลาทำให้เรารู้ว่าครูจะมาตอนไหน และไม่มัว เพราะบางที
อาจจะมีคนนอกเข้ามาเราก็ไม่รู้จัก” (เยาวชนที่เรียนดนตรีในพื้นที่ 70 ไร่, สัมภาษณ์
2561)

การจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย ทำให้ขึ้นอยู่กับอาสาสมัครในการจัดการหลักสูตร
ของตนให้เยาวชนสามารถเล่นดนตรีได้ โดยเครื่องดนตรีที่มี คือ กีตาร์ เบส กลอง คีบอร์ด ไวโอลิน เป็นต้น ซึ่งมี
ห้องซ้อมเก็บเสียงอย่างเป็นกิจลักษณะเพื่อไม่ให้รบกวนอาคารข้างเคียง นอกจากจะสอนวิชาดนตรีแล้ว ยัง
เสริมสร้างการเป็นพื้นที่ที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ และการพูดคุยปัญหาการใช้ชีวิต

การจัดการอาสาสมัครมีลักษณะเช่นเดียวกัน คือ ผู้ที่มาเป็นอาสาสมัครประจำจะได้รับเงินค่ารถ
เล็กน้อยเพื่อให้มีกำลังในการเดินทางมาสอน ส่วนผู้ที่เป็นอาสาสมัครชาวกร ก็สลับสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป
แต่บางที่อาจจะพบปัญหาอาสาสมัครไม่เพียงพอในบางครั้ง

นอกจากนี้โรงเรียนเปิดโอกาสให้เยาวชนทุกคนที่อยากเรียนไม่ว่าจะเป็นผู้พิการทางสายตา ผู้ที่มี
ลักษณะไม่สามารถควบคุมตนเองได้มากนัก ได้เข้ามาเรียนฝึกฝนตนเอง ซึ่งเขาเหล่านี้มีความพยายามสูง และมา
เรียนตลอด

โครงการในอนาคตครูผู้ริเริ่มองค์กรบอกว่าอยากตั้งเป็นมูลนิธิในอนาคต เพื่อที่จะให้ผู้สนับสนุนให้
สามารถบริจาคได้สะดวกมากขึ้น และอยากจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาเพราะเยาวชนบางคนจะได้เรียนต่อใน
ระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากทางบ้านไม่สามารถส่งต่อให้เรียนระดับสูงได้

สังเกตได้ว่าปัญหาความยากจนยังส่งผลกระทบต่อการศึกษาของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยอย่างสูง
มีเยาวชนหลายคนที่บ้านไม่สามารถส่งให้เรียนในระดับมัธยมปลายได้ และอยากให้ลูกหลานออกมาทำงานเพื่อหา
รายได้จุนเจือครอบครัวมากกว่าการเรียนดังที่กล่าวไปในช่วงต้น

“แม่ว่าไม่มีเงินที่จะสามารถจ่ายค่าเทอมให้เยาวชนได้ ถ้าอยากเรียนก็ต้องหาทางจ่ายค่า
เทอมเอง” “หลานเองก็เรียนอยู่แต่เราเงินเดือนก็ไม่เยอะ อยากให้เยาวชนเรียนสูงแต่ไม่รู้
จะเอาเงินจากไหนส่งให้เรียน” (ผู้ปกครองเยาวชนจากทั้งสามชุมชน, สัมภาษณ์ 2561)

องค์กรดนตรีทั้งสามแห่งนอกจากการทำงานด้านการสอนดนตรีอย่างจริงจัง ยังพยายามช่วยเหลือให้
เยาวชนมีรายได้ ไม่ว่าจะเป็นการหางานให้ทำระหว่างเรียน หรือจัดหากองทุนเพื่อการศึกษาเพื่อสนับสนุนการ
เรียนในระดับสูงของเยาวชน งานขององค์กรเหล่านี้จึงมิใช่เพียงแค่การสอนดนตรี แต่ยังดูแลเรื่องชีวิตความ
เป็นอยู่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในชุมชนเพื่อให้ทุกคนมีชีวิตที่ดี และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้น
การดำเนินงานของทั้งสามองค์กรยังคงประสบปัญหาด้านการเงิน บุคลากร และการจัดการองค์ความรู้

2.4) การเปลี่ยนแปลงเชิงสังคมจากองค์กรด้านดนตรีในชุมชนแออัด (Monitoring)

การเปลี่ยนแปลงเชิงสังคมจากการจัดการเรียนการสอนดนตรีในชุมชนเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง
เนื่องจากองค์กรทั้งสามแห่งได้ทำงานพัฒนาเยาวชน และสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้
ยังได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองในการดูแลและพัฒนาเด็กเหล่านี้ เด็กและเยาวชนจะพูดคุยปัญหาของตนเอง
ในชีวิต การเรียน การทำงาน และการฝึกฝนให้ครูที่เป็นผู้ดูแลองค์กรฟังอยู่อย่างสม่ำเสมอ แสดงให้เห็นความไว
เนื้อเชื่อใจ (Trust) ความสามัคคี (Solidarity) โดยมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Reciprocity) ดังนั้น

กระบวนการพูดคุย รับฟังปัญหาของเยาวชน และเปิดโอกาสให้ให้เยาวชนได้แสดงออกทางความคิดจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้าใจกัน และเป็นบรรทัดฐานขององค์กรที่ดี (Good Norm)

ปัญหาที่เกิดจากการฝึกฝนด้านดนตรีมีเหตุผลเดียว คือ การสร้างมลภาวะทางเสียงจากการซ้อมดนตรี แม้จะไม่ส่งเสียงดังมากนัก แต่ก่อให้เกิดความรำคาญ เนื่องจากการซ้อมต้องมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป อาจจะไม่เป็นเพลง ดังนั้นการซ้อมที่บ้านในชุมชนที่มีลักษณะหลังคาเรือนติดกันจะไม่เป็นที่นิยมนัก และอาจทำให้เพื่อนบ้านรำคาญ จนนำไปสู่การทะเลาะกันได้

“หนูเคยซ้อมไวโอลินที่บ้าน อาจเป็นเพราะเราเล่นไม่เพราะ เขาเลยรำคาญ เลียตะโกนมาด ช่วงหลังเลยไปซ้อมที่โรงเรียน” “บางทีเขาไม่พอใจเราซ้อมดนตรีรบกวน ต้องพูดคุยบอกกล่าว และทำห้องสำหรับเก็บเสียงในระดับหนึ่ง” (เยาวชนในองค์กร, สัมภาษณ์ 2561)
แต่กระนั้นเยาวชนบางคนบอกว่าไม่มีปัญหาในการซ้อมที่บ้าน เนื่องจากมีความสนิทสนมกัน ดังนั้นกระบวนการพูดคุยทำความเข้าใจจึงเป็นสิ่งสำคัญ

“ผมซ้อมกีตาร์ที่บ้านก็ไม่มีปัญหาอะไร ช้างบ้านบางทีก็มาร่วมร้องเพลง แต่เราก็ซ้อมเบาๆ และไม่ซ้อมดึกมาก เพราะก็เกรงใจช้างบ้านเหมือนกัน” (เยาวชนในองค์กร, สัมภาษณ์ 2561)

ในทางผลกระทบจากการเรียนดนตรีนั้นส่วนใหญ่ผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมขององค์กรจะแสดงผลกระทบในเชิงบวกในหลากหลายแง่มุม อาทิ เช่น พฤติกรรมของเยาวชนที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในแง่การเรียน การฟัง สมาธิ การอ่าน เป็นต้น โดยเยาวชนหลายคนกล่าวว่า

“การเรียนดนตรีทำให้มีสมาธิมากขึ้น และทำให้เราฟังแยกแยะเสียงต่างๆ ได้มากขึ้น นอกจากนี้การอ่านโน้ตเป็นประจำทำให้ทักษะการอ่านหนังสือดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด” (เยาวชนในองค์กร, สัมภาษณ์ 2561)

ในขณะเดียวกันพฤติกรรมทางสังคมของเด็กและเยาวชนได้เปลี่ยนไปจากการเข้าร่วมกิจกรรมขององค์กรจากการสังเกตของผู้ปกครอง และก่อให้เกิดความไว้วางใจกับองค์กร ดังคำกล่าวต่อไปนี้

“จากเดิมที่ไม่ค่อยพูดคุยกับผู้อื่นกลายเป็นคนกล้าแสดงออกกล้าคิดกล้าพูดมากขึ้น รวมไปถึงการรวมกลุ่มกันซ้อมดนตรีด้วยตนเอง ทำให้ไม่ไปเดินเตร็ดเตร่ หรือใช้ชีวิตไปอย่างไม่มีจุดหมาย เขาได้มาไปพบเพื่อนๆ สนทนากัน และเล่นดนตรีด้วยกัน เราเห็นว่าเป็นการดี เราสนับสนุน แม้ว่าจะต้องกลับดึกบางวันก็ขอให้ครูดูแลและแจ้งก่อน” (ผู้ปกครองในชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่, สัมภาษณ์ 2561)

นอกจากนี้การทำกิจกรรมดนตรีส่งผลกระทบต่อความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญให้เกิดการพัฒนาทางความคิด การสื่อสาร และนวัตกรรมด้วยตนเองในภายภาคหน้า

“กิจกรรมหนึ่งที่แสดงให้เห็นผลงานศิลปะของเยาวชนๆ ที่อยากสื่อถึงข้อความบางอย่าง และบางสิ่งที่ยากถ่ายถอดออกมาจากจิตใจที่ไม่สามารถบอกกล่าวเป็นคำพูดได้ การวาดรูปจากทฤษฎี การวาดรูปบนกำแพงบ้าน หรือการต่อชิ้นไม้ แม้กระทั่งการถ่ายทอดความรู้สึกผ่านบทเพลง เป็นการถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์ที่ดีซึ่งจะทำให้เขามีความ

ประทับใจ และภูมิใจกับความสวยงามที่เขาสร้างขึ้น อีกทั้งยังสามารถต่อยอดเป็นนวัตกรรมใหม่ที่สามารถรายได้ให้กับชุมชนได้” (ครูผู้ริเริ่มมีวิศ แชรรัตน์, สัมภาษณ์ 2561)

ในส่วนพฤติกรรมของผู้ปกครองเห็นได้ชัดว่ามีการสนับสนุนมากขึ้นแม้ว่าจะกระทบต่อการช่วยทำมาหากินเล็กน้อย แต่เมื่อเขาได้เล็งเห็นประโยชน์ และเยาวชนมีความตั้งใจจึงสละเวลาเพียงน้อยนิดให้เยาวชนได้เขาไปสัมผัส ไปซ่อม ไปเล่นดนตรี ทำให้เยาวชนจัดสรรเวลาให้กับการเรียน การเล่นดนตรี และการช่วยค่าขาย ผู้ปกครองที่มีเวลา และสะดวกมาช่วยงานก็จะเข้ามามีส่วนร่วมกับการดูแลเยาวชน ช่วยคิดตัดสินใจ หรือทำอาหารมาเลี้ยงเป็นครั้งคราว บางคนไม่ค่อยมีเวลาก็จะคอยเชียร์ คอยดูการแสดงของเยาวชนทั้งการแสดงคอนเสิร์ต และทางโทรทัศน์ กลายเป็นกิจกรรมครอบครัวอีกทางหนึ่ง (ผู้ปกครองทั้งสามชุมชน, สัมภาษณ์ 2561)

ในระดับชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมจะเกิดขึ้นเมื่อองค์กรมีการจัดงานในชุมชน และมีการเชิญชวนที่เยาวชนในละแวกชุมชน เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลืองานต่างๆ เช่น งานคลองเตยดีจัง ปี 4 ที่จัดขึ้น ณ โรงฆ่าสัตว์ ชุมชนโรงหมู เป็นงานที่เครือข่ายองค์กรดนตรี (Networks) ทั้งสาม รวมถึงเครือข่ายองค์กรด้านดนตรีในหลากหลายแห่งมาร่วมแสดงดนตรี ในขณะเดียวกันยังสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ในชุมชนเนื่องจากต้องขออนุญาตคนในชุมชน และขอไฟฟ้าซึ่งมีค่าใช้จ่ายให้ภายหลัง ขอแรงคนในชุมชนเข้ามาช่วยเหลือในการจัดสถานที่ ซึ่งส่วนใหญ่เต็มใจมาช่วยเหลือโดยไม่ต้องขอ บางรายให้ข้าวให้น้ำเรากินราวกับเป็นลูกหลาน นอกจากนี้เยาวชนที่เรียนในองค์กรด้านดนตรีเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการนำพ้อาสาสมัครเขาไปช่วยจัดงาน และดำเนินการประสานงานจากการสัมภาษณ์คนในชุมชนรายหนึ่ง กล่าวว่า

“ผมอยากให้มีย่อย ๆ เด็ก ๆ ได้ประโยชน์มาก กิจกรรมเหล่านี้ปกป้องพวกเขาจากสิ่งเร้าอื่นที่ไม่ดี เราก็มีความสุขที่ได้ฟังดนตรี ถ้ามีสิ่งใดให้ช่วยเหลืออะไรก็บอกล่วงหน้าได้” (คนในชุมชนโรงหมู, สัมภาษณ์ 2561)

ในส่วนของการรวมการในชุมชนโรงหมูบอกว่า “เยาวชน และอาสาสมัครมาช่วยกันดี ภาพที่ผนังก็สวย คนในชุมชนต่างอยากให้ภาพที่ผนังทุกบ้าน เราก็ช่วยดูแล และช่วยอำนวยความสะดวกเล็ก ๆ น้อย ๆ” (กรรมการในชุมชนโรงหมู, สัมภาษณ์ 2561)

การจัดกิจกรรมดนตรีในชุมชนนี้อาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอย่างมากไม่เพียงเฉพาะเยาวชนในชุมชนเท่านั้น หน่วยงานภาครัฐมีส่วนช่วยในการดูแลความสะอาด ความปลอดภัย รวมถึงอาสาสมัครและผู้เข้าร่วมงานเข้ามามีส่วนกับกิจกรรมในชุมชนแออัดในคลองเตย ทำให้พื้นที่ที่รกร้างกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงชุมชนที่มีความสวยงามทางศิลปะ หน่วยงานภาคเอกชนที่สนับสนุนในการปรับปรุงพื้นที่ ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางสังคม (Participation) จนแปรเปลี่ยนเป็นทุนทางสังคม (Social Capital) ที่มีระบบความสัมพันธ์อันดีของมนุษย์ในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมอันดีให้กับมนุษย์เอง แม้จะมีปัญหาการประสานงาน หรือความไม่เข้าใจกันบางประการ เช่น ตารางงานที่ต้องปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ หรือการแอบขายสินค้าในงานซึ่งผู้จัดไม่ต้องการให้เกิดขึ้น เนื่องจากจะแปรสภาพเป็นตลาดแทนที่พื้นที่การสร้างสรรค์ทางศิลปะ แต่ก็ยังเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยที่ต้องพูดคุยทำความเข้าใจเพื่อให้ผ่านไปได้ด้วยความเข้าใจร่วมกัน

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยองค์กรทางดนตรีในชุมชนแออัดทั้งสามองค์กร แสดงให้เห็นจากมุมมองการมีส่วนร่วมทางสังคมซึ่งมีความสำคัญที่ก่อให้เกิดทุนทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงสังคม นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นโครงสร้างขององค์กรที่ริเริ่มจากปัจเจกบุคคลที่เล็งเห็นประโยชน์จากดนตรี และนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดขององค์กร การบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมไปพร้อมกับการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในชุมชนแออัดตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. มิติของการมีส่วนร่วม องค์กรทั้งสามองค์กรพัฒนาเยาวชนในมิติการมีส่วนร่วมสอดคล้องกับโคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1977) ดังนี้

1.1 การตัดสินใจร่วมกัน (Decision-making) การตัดสินใจของทั้งสามองค์กรแสดงให้เห็นการตัดสินใจร่วมกันในหลายรูปแบบ เช่น การตัดสินใจพร้อมกับเยาวชนในการแบ่งหน้าที่ทั้งในส่วนของการแสดงดนตรี คัดเลือกบทเพลงที่ใช้ในการแสดงร่วมกัน การแบ่งหน้าที่ในการสอนดนตรีแก่รุ่นน้อง และเดินชมชุมชนในส่วนของผู้ปกครองมาร่วมกันตัดสินใจเรื่องอาหาร หรือคนในชุมชนร่วมวางแผนสนับสนุนอุปกรณ์ รวมถึงการพูดคุยกับผู้นำชุมชนและหน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานเขตคลองเตยในการดูแลพื้นที่ เป็นต้น

1.2 การดำเนินการร่วมกัน (Implementation) กิจกรรมขององค์กรทั้งสามส่วนใหญ่เกิดขึ้นโดยตรงกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ การดำเนินการจึงมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนเป็นหลัก โดยสังเกตได้จากให้เยาวชนทำหน้าที่ผู้ดำเนินการแสดงดนตรี เดินชมชุมชน สอนดนตรีรุ่นน้อง การระดมทุน และสิ่งของ รวมถึงการประสานงานกับเครือข่ายและคนในชุมชน ในส่วนของผู้ปกครองและบุคคลทั่วไปจะเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากร เช่น แรงงาน ไฟฟ้า ประปา การกระจายเสียง และการบอกต่อ และผู้สนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนเป็นผู้ร่วมให้ทุนดำเนินการ

1.3 การจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน (Benefits) การดำเนินการของทั้งสามองค์กรแสดงให้เห็นว่าเยาวชนได้รับผลประโยชน์ในด้านพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เยาวชนที่มีความตั้งใจได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษาที่สูงขึ้นจากองค์กร ผู้ปกครองไว้วางใจจนกระทั่งมีส่วนร่วมกับการจัดกิจกรรมดนตรี ดังนั้นเมื่อองค์กรสอนดนตรีมีผลลัพธ์ที่ดีจึงได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจากผู้สนับสนุน ในส่วนของอาสาสมัครที่เข้ามามีส่วนร่วมในระยะยาว และเยาวชนในชุมชนที่กลับเข้าไปมีส่วนช่วยในองค์กรเริ่มมีรายได้จากองค์กรที่ถูกจัดสรรเพื่อเป็นค่าเดินทาง และค่าครองชีพ

1.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล (Evaluation) ในมิติการประเมินผลจะสังเกตได้จากครูในองค์กรติดตามประเมินผลเยาวชนที่เรียนว่ามีพัฒนาการอย่างไร การพูดคุยเกี่ยวกับการประเมินพฤติกรรมเยาวชนที่เปลี่ยนแปลงไปกับผู้ปกครอง รวมถึงบุคคลในชุมชนเล็งเห็นการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น ตลอดเวลาการดำเนินงานขององค์กรมีการประเมินโดยการสัมภาษณ์ การอภิปรายกลุ่มอยู่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินงาน และเป็นข้อมูลสำหรับผู้สนับสนุน

2. ลักษณะของการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับโคเฮน และอัพฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1977) ดังต่อไปนี้

ผู้เข้าร่วมองค์กรทั้งสามองค์กรมีลักษณะริเริ่มจากบุคคลภายนอกองค์กรที่มีทักษะด้านดนตรีและต้องการใช้ดนตรีให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม นำไปสู่การสร้างผู้มีส่วนร่วมที่อยู่อาศัยในชุมชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงโดยริเริ่มจากเยาวชนในชุมชน ผู้ปกครอง และบุคคลทั่วไปตามลำดับ โดยมีผู้นำชุมชนและองค์กรภาครัฐอำนวยความสะดวกในบางโอกาส

การเกิดการมีส่วนร่วมขององค์กรสอนดนตรีในชุมชนแออัด เขตคลองเตย จังหวัดกรุงเทพมหานคร ริเริ่มจากความต้องการให้การสอนดนตรีเป็นประโยชน์ต่อเยาวชนในชุมชนด้วยผู้ริเริ่มก่อตั้งองค์กรซึ่งเป็นปัจเจกบุคคลในภาคประชาสังคม มีลักษณะการริเริ่มเป็นแบบล่างขึ้นบน (Bottom-Up) โดยมีความต้องการพัฒนาศักยภาพเยาวชนในชุมชนแออัดเป็นแรงผลักดัน และแรงจูงใจให้ผู้มีส่วนร่วมทุกคนเข้ามาร่วมกันสร้างสรรค์องค์กรให้มีการจัดการที่ดี และสามารถดำเนินกิจกรรมขององค์กรได้อย่างต่อเนื่อง

3. ระดับของการมีส่วนร่วม (Levels of Participation)

การมีส่วนร่วมขององค์กรสอนดนตรีในชุมชนแออัดทั้งสามแห่งแสดงให้เห็นระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันสอดคล้องกับเพรตตี้ (Pretty N. J, 1995) และทินกฤต นุตวงษ์ (2554) ระดับการมีส่วนร่วมของครูในองค์กร ผู้เข้าร่วมกิจกรรมดนตรีซึ่งเป็นเยาวชน ผู้ปกครอง และบุคคลทั่วไป ซึ่งแสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมของชุมชนขององค์กรสอนดนตรีในแต่ละระดับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านระยะเวลาการดำเนินการ อายุของเยาวชนที่มีส่วนร่วม และวิธีการดำเนินงานในเรื่องการมีส่วนร่วม โดยองค์กรทั้งสามอยู่ในระดับการมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

คลองเตยมิวสิกโปรแกรม อยู่ในระดับการมีส่วนร่วมในการทำงานหรือร่วมปฏิบัติ (Functional Participation) เนื่องจากมีระยะก่อตั้ง 6 ปี เป็นองค์กรที่กำลังสร้างเยาวชน เยาวชนส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมยังมีอายุน้อย จึงอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมกับการร่วมกิจกรรมดนตรีที่ครูได้จัดขึ้น ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการทำหน้าที่สนับสนุนด้านอาหาร และการเดินทางของเยาวชน

มิวสิก แชรร์ริง อยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปฏิบัติในลักษณะโต้ตอบกัน (Interactive Participation) เยาวชน และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์การปฏิบัติงาน ซึ่งจะทำให้เกิดมุมมองที่หลากหลายจากการทำงานร่วมกันหลายฝ่าย โดยคนกลุ่มนี้จะเป็นตัวแทนในการตัดสินใจของคนในพื้นที่ และประชาชนจะได้รับผลประโยชน์จากการทำด้วยตนเองต่อไปในภายหลัง ได้ทำงานกับเยาวชนในหลากหลายหน้าที่ เนื่องจากมีเครือข่ายอยู่ทั่วประเทศ และมีการร่วมกันตัดสินใจของคนในพื้นที่ซึ่งผ่านมา 6 ปี ก่อให้เกิดการเตรียมพร้อมให้เยาวชนได้ขับเคลื่อนด้วยตนเองในอนาคต

โรงเรียนดนตรีอิมมานูเอล เนื่องจากดำเนินงานมากกว่า 18 ปี และได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เยาวชนในชุมชนที่สนใจด้านดนตรีจนจบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย และกลับมาพัฒนาองค์กรจึงก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมจากการขับเคลื่อนตนเอง (Self-Mobilisation) เยาวชนเติบโตขึ้นมาสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองสามารถประสานงานองค์กรภายนอกด้วยตนเอง และมีความคิดริเริ่มจากบุคคลภายในชุมชน เพื่อสร้างรากฐานให้คนในชุมชนในรุ่นต่อไป

นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของทั้งสามองค์กรยังก่อให้เกิดผลกระทบตั้งแต่ระดับบุคคลจนกระทั่งระดับสังคม ดังต่อไปนี้

ในระดับบุคคล ผู้มีส่วนร่วมเนื่องจากได้รับความไว้วางใจ การประพฤติที่ดีต่อกัน และความร่วมมือกัน ทำให้เกิดความสุขที่ได้ทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ยังได้ปลดปล่อยจากการร้องเพลง เล่นดนตรีร่วมกัน เป็นที่รู้จักและยอมรับของคนในสังคม ดังที่เยาวชนที่เข้ามาเรียนดนตรีได้กล่าวว่า “ผมเล่นดนตรี และช่วยจัดงานทำให้คนในชุมชนมองเราเปลี่ยนไป”

ในระดับครอบครัว สังเกตได้ว่า คนในครอบครัวจะมีการสนับสนุนเมื่อได้เห็นประโยชน์ของการเรียนดนตรีที่มีความจริงจัง สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนได้ มิใช่การเล่นเพื่อความบันเทิงเพียงอย่างเดียว ดังนั้นองค์กรด้านดนตรีจึงได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครอง เนื่องจากได้เห็นบุตรหลานมีพัฒนาการทั้งการเล่นดนตรี การใช้ชีวิต และทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ในบางครั้งก่อให้เกิดกิจกรรมในครอบครัว เช่น การร่วมกันร้องเพลง เล่นดนตรี เป็นต้น

ในระดับองค์กร เกิดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรทั้งด้านดนตรี และองค์กรภาคประชาสังคมอื่นเป็นเครือข่ายองค์กร (Networks) เนื่องจากต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน การแลกเปลี่ยนความรู้ทางสังคม และชุมชนซึ่งกันและกัน รวมไปถึงการมีอุดมการณ์ในการช่วยเหลือสังคมร่วมกัน หรือแม้กระทั่งการต่อกับอำนาจที่ไม่เป็นธรรมร่วมกัน แม้จะมีแนวทาง และเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาหรือช่วยเหลือสังคมคนละแบบกัน แต่กระนั้นความอยากให้มีสังคมที่ดีเป็นวัตถุประสงค์ที่ทุกองค์กรทางสังคมมุ่งหวังให้เกิดขึ้น เมื่อองค์กรภาคประชาชนเป็นที่รู้จักและมีผลงานมากขึ้น การสนับสนุนที่เข้ามาก็มากขึ้น ส่งผลต่อบุคลากรในองค์กรที่ทำงาน และดำรงชีพจากการทำงานให้องค์กร

นอกจากนี้ในส่วนองค์กรของรัฐยังได้ประโยชน์ในการแบ่งเบาภาระงานที่เพิ่มมากขึ้นจากการช่วยเหลือหรือสนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคมที่เป็นองค์กรขนาดเล็กที่มีการตัดสินใจ และสามารถเข้าถึงคนในชุมชนได้อย่างรวดเร็ว จึงเกิดการพัฒนาพื้นที่ของตนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีร่วมกัน เช่นเดียวกับบริษัทเอกชนที่มีส่วนในการสนับสนุนผ่านการรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility) ทั้งในด้านเงินทุน อาสาสมัคร และเครือข่าย ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ และภาพลักษณ์ที่ดีร่วมกัน

ในระดับชุมชน และสังคม เกิดความเข้าใจการทำงานของกันและกัน ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมมีโอกาสพูดคุยกันมากขึ้น เกิดกระบวนการพูดคุยกันในชุมชนมากกว่าเดิม ถึงแม้การทำงานขององค์กรเป็นการพัฒนาเยาวชนเป็นหลัก แต่กระนั้นผู้ปกครอง และคนในชุมชนเมื่อมีโอกาสในการมีส่วนร่วมกับการทำงานขององค์กรจึงเข้ามาช่วยเหลือ นอกจากนี้คนนอกชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน ทำให้รู้จักชุมชน และเรียนรู้ชุมชนแออัดมากขึ้น ก่อให้เกิดความเข้าใจความเป็นมนุษย์ร่วมกันผ่านการพูดคุย การสังเกตการณ์ และการร่วมกิจกรรมทางศิลปะ รวมถึงสนับสนุนสินค้าภายในชุมชน ทำให้ทัศนคติของคนภายนอกที่เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ลดอคติเกี่ยวกับการมองชุมชนแออัดว่าเป็นพื้นที่ที่น่ากลัว สร้างความภูมิใจ และพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อนำไปสู่เสรีภาพในการเข้าถึงทรัพยากรก่อให้เกิดทุนทางสังคมสอดคล้องกับงานของจิรพรรณ นฤภัทร (2561) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางสังคมจนก่อให้เกิดทุนทางสังคม และองค์กรที่เข้มแข็งมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. องค์กรสอนดนตรีขาดบุคลากรทางการสอน และการบริหารจัดการ ทำให้งานทั้งทางด้านสังคมและทางด้านดนตรีอาจไม่ครอบคลุม และทั่วถึง
2. การจัดตั้งองค์กรที่เป็นทางการขึ้น และมีเป้าหมายที่ชัดเจนต่อเนื่อง จะสามารถทำให้การทำงานด้านดนตรีเปลี่ยนแปลงสังคมได้ในระยะยาว
3. การสนับสนุนจากทางภาครัฐ และเอกชนส่งผลต่อการทำงานองค์กรเป็นอย่างมาก ในขณะเดียวกัน การเรียนรู้และพัฒนาสินค้าและบริการจากชุมชนจนสามารถเป็นธุรกิจจากองค์กรและชุมชนร่วมกันจะทำให้องค์กรบริหารจัดการในชุมชนได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาองค์กรสอนดนตรีในบริบทชุมชนแออัดอื่น เพื่อนำไปสู่การศึกษาให้เห็นความสำคัญขององค์ความรู้ด้านดนตรีในการทำงานด้านพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม
2. การศึกษาเจาะลึกสู่การพัฒนาองค์ความรู้จากชุมชน โดยถ่ายทอดผ่านผลงานทางดนตรี ก่อให้เกิดผลงานสร้างสรรค์ให้สังคมภายนอกชุมชนแออัดให้ตระหนักรู้
3. ศึกษาวิจัยผลกระทบทางสังคมให้รอบด้านมากขึ้นในระดับชาติ นำไปสู่การสร้างนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาด้านองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมอย่างบูรณาการร่วมกัน

References

- Chandarapa. A. (2009). “khrūākhaī salam sī phāk : tua ton læ prasopkān kān khlūānwai” [4 Region network: Identity and movement experience]. Bangkok: 4 Region network.
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1977). *Rural development participation: Concept and measure for project design implementation and evaluation*. New York: Cornell University Press.
- Hoisangtong, P. (2018). “pāchāi kānphatthana mūāng yāng yangyūn samrap Krung Thēp Mahā Nakhōn læ parimonthon” [Factors of Sustainable Urban Development for Bangkok and Vicinity]. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11 (2 May–August), 1002-1039.
- Khlongtoei District Office (2018). *khōmūn chumchon khēt khlōng tōi nung Kanyāyon sōngphanharōihoksip‘et* [Information of Population in Khlongtoei District on 1st September 2018]. Bangkok: Khlongtoei District Office.
- Naruepatr, J. (2018). *thun thāng sangkhom kap khwām sam ret nai kānbōrihān chātkañ bukkhalākōñ læ khrūākhaī kān tham ngān : kōrānī suksā rōngphayabān bānphæo (‘ongkān mahāchon) ‘amphæ bānphæo chāngwat samut sākōñ* [Social Capital as A Key Successful Factor of Human Resources and Networking Management: A Case Study of Ban Phaeo Hospital (Public Organization), Ban Phaeo District, Samutsakorn Province]. *Veridian E-Journal, Silpakorn University* 11, (2 May–August): 111-135.
- Nuttawong, T. (2011). *mātrakān thāng kotmāi nai kān songsoēm kānchātkañ sapphayākōñ pāmāi doī chumchon: kōrānī suksā chumchon bān thung yāo kap chumchon bān nōngsai* [Legal Measures to promote the community – Based forest resources management: A case study in Ban Tung Yao and Ban Nongsai]. (Thesis for Master of Laws, Faculty of Laws, Chiang Mai University).
- Pretty, J. N., Guijt, I., Thompson, J., & Scoones, I. (1995). *Participatory learning and action a trainers guide*. London: The International Institute for Environment and Development.
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon and Schuster.
- Scgbare, W. D. (1999). *Sensible growth-the politics and practicalities of metropolitan expansion*. Virginia: Springfield.

Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Oxford: Oxford University press.

Suangkawatin, S. J. (2007). *Krung Thep Maha Nakhon muang si thao khong dek lae yaowachon*
[Bangkok the gray city of youths]. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Suzuki, S. (2012). *Nurtured by love* (K. Selden, Trans.). USA: Alfred Music Publishing.